

Pripomienky k odporúčaniam vykonaným v strednodobom hodnotení programu SAPARD v Slovenskej republike

Odporúčania, ktoré vykonali hodnotitelia v strednodobom hodnotení, boli uvedené v prvom stĺpci nižšie uvedenej tabuľky. Druhý stĺpec obsahuje hodnotenie odporúčaní vykonané ministerstvom pôdohospodárstva, pričom v poslednom stĺpci sú predložené návrhy osobitných nadväzujúcich aktivít.

Mnohé z nadväzujúcich aktivít sa týkali programov po pristúpení, avšak ich základom boli poznatky získané z programu SAPARD.

Odporúčania hodnotiteľov	Hodnotenie odporúčaní	Nadväzujúce aktivity
1. Školenie na zlepšenie schopnosti farmárov a vlastníkov lesa zúčastniť sa na programe samostatne by sa malo uskutočniť vo všetkých regiónoch. Toto školenie by tiež malo zvýšiť povedomie o tom, ako ciele tohto programu aplikovať do svojich podnikov.	Pred vykonaním programu SAPARD a počas jeho vykonávania sa uskutočnili niektoré informačné a školiace aktivity. Prieskum v rámci opatrenia 1, ktorý vykonalo ministerstvo pôdohospodárstva na jeseň 2003 naznačuje, že by sa mohlo uvažovať o ďalšej podpore a školeniach. 5 percent prípadných príjemcov v rámci opatrenia 1 nevedelo o programe SAPARD. Naviac, vykonané činnosti nie sú osobitných opatrením ani nie sú osobitne zamerané na konkrétnu skupinu; porovnajte ročnú správu.	- V rámci programu sa realizovali viaceré školenia a semináre v spolupráci s miestnymi organizáciami na zlepšenie informovanosti o programe a vypracovania projektov. Podobné aktivity sa budú realizovať aj v rámci Sektorového operačného programu „Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka“ v rámci opatrenia technická pomoc. Školiace kurzy budú vychádzať aj z poznatkov a problémov vyskytujúcich sa v programe SAPARD napr. kapitola 6 v ročnej správe opisujúca najčastejšie nedostatky v predložených projektoch a zameranie sa na poľnohospodárov a majiteľov lesov. - súčasťou programového doplnku k SOP P-RV na roky 2004 – 2006 je aj Komunikačný akčný plán, ktorý mimo iného definuje hlavné metódy a formy informačných aktivít a je základom pre informačnú stratégiu o SOP P-RV

Odporúčania hodnotiteľov	Hodnotenie odporúčaní	Nadväzujúce aktivity
2. Malo by sa zväziť zavedenie praktickej podpory pre farmárov, ktorí musia vykonať významné prispôsobenie svojich podnikov alebo najviac odolávajú inováciám. Pravdepodobnými cieľovými skupinami by mohli byť malé farmy, družstvá, tí ktorí využívajú tradičnejšie alebo extenzívnejšie metódy hospodárenia a tí, ktorí čelia výzve prispôsobenia sa na multifunkčné systémy hospodárenia. Táto forma praktickej pomoci by mohla byť vo forme pracovníka, ktorý by individuálne pracoval so skupinou klientov (farmárov), na ktorého by sa obracali buď cez zastupujúce (profesijné) organizácie, alebo by si sami spravili prieskum o ponúkanej pomoci.	Toto odporúčanie sa nejaví ako celkom jasné, avšak ministerstvo pôdohospodárstva si uvedomuje potrebu ďalšej pomoci. Tento typ uvedenej pomoci by mal byť do značnej miery hrađený systémom poľnohospodárskych služieb na Slovensku. Rovnako by sa mohlo uvažovať o posilnení poľnohospodárskych služieb zaistiť, aby všetky cieľové skupiny získali dostatočnú pomoc. V rámci programu sa takisto uskutočnili projekty s lokálnymi akčnými skupinami, ktoré majú za cieľ vyškoliť schopných pracovníkov, ktorí budú poskytovať pomoc zameranú na vypracovávanie projektov priamo v regióne	- Poľnohospodárski poradcovia budú vyškolení čo sa týka prípravy žiadostí pre všetky prípadné cieľové skupiny.
3. Vo vzťahu k potrebe zvýšiť povedomie o príležitostiach na diverzifikáciu, nevenuje sa dostatok pozornosti, aby boli vidieckym podnikom, vrátane poľnohospodárskych a lesníckych a malých potravinárskych podnikov poskytované vhodné vzdelávacie programy zamerané najmä na budovanie kapacít, školení, poradenských služieb, informačných materiálov a IT technológií. Tento dynamický vzdelávací program by bol ešte efektívnejší, ak by sa zamerával na vidiecke spoločenstvo ako celok. Je tu tiež silný argument pre zameranie tohto budovania kapacít na odľahlejšie a znevýhodnené oblasti, kde sú potreby a príležitosti pravdepodobne najväčšie.	Ministerstvo pôdohospodárstva oceňuje odporúčanie a súhlasí, že informovanosť o programe a/alebo opatreniach sa môže vždy zlepšiť, avšak ministerstvo pôdohospodárstva nesúhlasí s tým, aby poľnohospodárstvo, lesníctvo a spracovanie boli súčasťou opatrenia diverzifikácie. Okrem toho, ministerstvo pôdohospodárstva by chcelo, aby odporúčanie bolo viac operačné čo sa týka odporúčania všeobecnejšieho alebo užšieho prístupu. Môže sa tu uplatniť množstvo rôznych argumentov.	- Pokiaľ ide o opatrenie diverzifikácie programu SAPARD nebudú sa prijímať žiadne ďalšie opatrenia. - Ministerstvo pôdohospodárstva iniciovalo hodnotenie regionálnych rozdielov a odporúčanie sa zväži s ohľadom na toto hodnotenie. Názov projektu v rámci TA programu Sapard je „Regionálna analýza implementácie programu Sapard 2000 – 2004“. Projekt sa ukončí v decembri 2004.
4. Sú náznaky, že implementácia projektov vidieckej infraštruktúry bude oneskorené kvôli problémom s projektovaním a stavaním, vlastníctvom majetku a pozemkov a nákladmi presahujúcimi rozpočty. Poskytovanie praktickej podpory od projektových manažérov ktorí ovládajú problematiku projektovania a výstavby alebo problematiku vyjednávania s dodávateľmi s cieľom znížiť náklady a rozpočet by mohlo pomôcť pripraviť kvalitné projekty včas a v rámci možností rozpočtu.	Ministerstvo pôdohospodárstva uznáva, že môžu existovať meškaniá projektov a že nedostatočné riadenie projektu môže byť jedným z dôvodov. Avšak vychádzajúc zo strednodobého hodnotenia nie je zrejmé, či nedostatočné riadenie projektu je hlavným dôvodom týchto meškaní. Predsa však, ministerstvo pôdohospodárstva bude uvažovať o zlepšení školenia poľnohospodárskych poradcov v tejto oblasti.	- Podniknú sa iniciatívy na zlepšenie poľnohospodárskych služieb v týchto záležitostiach

Odporúčania hodnotiteľov	Hodnotenie odporúčaní	Nadväzujúce aktivity
5. Hodnotitelia súhlasia s názorom vyjadreným v správe projektu FAO, komplikované a nákladné procedúry podávania žiadosti musia byť zvlášť problematické pre malé podniky. Hodnotitelia súhlasia s odporúčaním projektu FAO, že malým podnikom by mali byť poskytované stručnejšie materiály/informácie a mali by byť predmetom menej náročných byrokratických procedúr v porovnaní s tými, u ktorých objemy investícií presahujú určitý (vopred dohodnutý) strop. Princíp proporcionality napovedá, aby náročný proces prípravy žiadosti závisel od veľkosti projektu. Napríklad pre projekty s požiadavkou na verejné výdavky do 10 000 Euro by mohla stačiť informácia uvedená na formulári žiadosti. Pre projekty s požiadavkou 10 000 - 50 000 Euro by bol vyžadovaný zjednodušený podnikateľský plán a nad 50 000 by sa vyžadovalo plné posudzovanie.	Diferencovanie projektov by vyžadovalo zásah na úrovni EÚ a zmeny v nariadeniach EÚ. Program SAPARD obsahuje množstvo dilem. Na všeobecnej úrovni je ťažké rozhodnutie týkajúce sa troch stanovísk medzi poľnohospodárskou efektívnosťou oproti vidieckemu rozvoju oproti životnému prostrediu a prírode. Ciele programu obsahujú všetky tri piliere, pričom každý vyjadruje rôzne potreby v SR. Problémom je vytvorenie vyrovnaného programu, ktorý zohľadní túto dilemu. Na úrovni praktickejšej implementácie je možné identifikovať ďalšiu dilemu. Na jednej strane existuje intenzívna snaha o minimalizovanie miery rizika a zároveň existuje intenzívna snaha zvyšovať čerpanie finančných prostriedkov napr. diferencovaním medzi typmi projektu a veľkosťou. Avšak nie je možné nevšimnúť si, že existujú aj negatívne vedľajšie účinky. Predovšetkým v dôsledku zvyšovania čerpania prostriedkov môže existovať riziko, že sa proces reštrukturalizácie poľnohospodárskeho odvetvia odsunie bokom, pretože malí poľnohospodári sa stanú oprávnenými na podporu, ktorú nie je možné považovať za udržateľnú v dlhodobom procese reštrukturalizácie poľnohospodárstva. Okrem toho, môžu existovať problémy týkajúce sa prediskutovania doplnkovosti a tým tiež prípadnej umŕtvenej straty, ktorá by mohla mať vplyv na udržateľnosť programu. Ministerstvo pôdohospodárstva zastáva pozitívne stanovisko voči diferencovaným projektovým postupom, aj keď existuje množstvo faktorov porovnajte vyššie uvedené, ktoré je potrebné zohľadniť.	- Ministerstvo pôdohospodárstva je oboznámené s tým, že toto odporúčanie bolo vykonané vo viacerých strednodobých hodnoteniach programu SAPARD v okolitých krajinách. - SOP P-RV diferencuje projekty s požiadavkou pod 50 000 EUR a nad 50 000 EUR vyplnením záväznej osnovy podnikateľského plánu s rozdielnymi požiadavkami

Odporúčania hodnotiteľov	Hodnotenie odporúčaní	Nadväzujúce aktivity
6. Hodnotitelia potvrdzujú, že je potrebné povzbudiť malé rodinné farmy a polosamozásobiteľské farmy na účasť v opatreniach 1 a 4a. Aj keď akceptujú, že kritériá ich vždy nevylučujú, odporúčajú aby bol zavedený špeciálny podporný balíček, ktorý by bol prispôsobený ich potrebám a kapacitám. Charakteristiky tohto balíčka by mali byť definované prostredníctvom konzultácií s cieľovou skupinou avšak mali by zahŕňať zjednodušený proces prípravy žiadosti (napr. podnikateľský plán) pre malé “štartovacie” projekty, s obstarávaním zo schváleného zoznamu dodávateľov a platbou finančnej pomoci na časť investície obsahujúci DPH. VÚEPP odhadol, že ak by sa použila veľkosť podniku 1 ESU (ekonomický veľkostná jednotka) ako minimálna vstupná požiadavka, ďalších 7000 fariem by sa stalo spôsobilých.	Ministerstvo pôdohospodárstva konštatuje, že toto odporúčanie je trošku rozporuplné. Avšak boli upravené dve kritériá v rámci opatrenia 1; pozrite ročnú správu.	- Nevykonajú sa ďalšie aktivity - Problematikou podpory pre polosamozásobiteľské farmy sa zaoberá Plán rozvoja vidieka SR - SOP P-RV podporuje farmy bez ohľadu na veľkosť pri spĺnaní všetkých požadovaných kritérií
7. V opatrení 2, výberové kritériá pre výšku finančnej pomoci alebo výber projektu by sa mali použiť na presmerovanie väčšieho podielu pomoci do podnikov spracujúcich mlieko a do regiónov, ktoré majú veľmi vysokú mieru nezamestnanosti a zatiaľ dostali malý diel pomoci. Dôvody na nulovú reakciu podnikov spracovávajúcich ryby by mali byť prešetrené.	Ministerstvo pôdohospodárstva oceňuje myšlienku zamerania programu na regióny s osobitnými potrebami napr. vysoká nezamestnanosť, osobitné štruktúry výroby, atď. Avšak považuje v tomto štádiu dodržiavanie tohto odporúčania za náročné, pretože je potrebná hĺbková analýza nákladov/prínosov identifikujúca, ako by bolo najoptimálnejšie zamerať program, napr. politicky a hospodársky. . .	- Po skúsenosti z programu SAPARD sú výberové kritériá pri SOP PRV uvedené v príručke pre žiadateľa a sú stanovené po konzultácii so sociálnymi partnermi, mali by preto odrážať potreby sektora - chýbajúca reakcia podnikov na spracovanie rýb sa prešetrí v regionálnej analýze iniciovanej ministerstvom pôdohospodárstva
8. Účastníci, poradcovia a administratívni pracovníci, všetci podporujú názor, že je potrebné preveriť dôležitosť všetkých požadovaných certifikačných dokumentov, pripraviť alternatívne nástroje na zistenie týchto potvrdzujúcich informácií a a preveriť kvalitu služieb poskytovaných organizáciami, ktoré vydávajú tieto dokumenty.	Táto záležitosť bola vyriešená, keď sa vypracovali formuláre žiadostí a plánované činnosti pre Plán rozvoja vidieka SR a SOP PRV v rámci pomoci EU zo štrukturálnych fondov	nevykonajú sa ďalšie aktivity

Odporúčania hodnotiteľov	Hodnotenie odporúčaní	Nadväzujúce aktivity
9. Mal by byť použitý test na eliminovanie mŕtveho efektu. Toto je dôležité najmä pre žiadosti v rámci opatrenia 2.	Ministerstvo pôdohospodárstva považuje toto odporúčanie za zaujímavé, avšak predpokladá sa, že väčšina žiadostí o projekt bude mať vysoko pozitívne očakávanie a preto budú predstavovať efekt mŕtvej váhy (dead weight effect – firma by vykonala dané zmeny aj bez pomoci z programu Sapard). Zdá sa, že je ťažké zhodnotiť budúce účinky mŕtvej váhy.	- nepodniknú sa žiadne aktivity
10. Hodnotitelia odporúčajú prípravu kratšieho, názornejšieho a užívateľsky priateľskejšieho všeobecného úvodu k cieľom SAPARD-u, pomoci, spôsobe prípravy a podávania žiadosti a hodnotiace systémy. Súčasný metodický pokyn by mal byť poskytovaný ako technický doplnok. Kópie obidvoch dokumentov by mali byť dostupné pre osobné použitie všetkých, ktorí majú záujem sa zúčastniť. Je nevyhnutné, aby tieto dokumenty obsahovali jasne formulované ciele programu a opatrení/podopatrení.	Vzhľadom na časové hľadisko a oficiálne ukončenie proram SAPARD, sa nevypracujú žiadne ďalšie podklady pokiaľ ide o program SAPARD. Odporúčanie bolo zohľadnené v novom SOP PRV a Pláne rozvoja vidieka.	- Metodika pre tvorbu projektov pre SOP P-RV a PRV je vypracovaná a zverejnená na www.apa.sk
11. Hodnotitelia by mali odporučiť Agentúre SAPARD, aby zväzila organizáciu kampane na zabezpečenie prísunu informácií pre tých, ktorí by z nich vedeli profitovať.	Ministerstvo pôdohospodárstva súhlasí s týmto odporúčaním, strednodobé hodnotenie by mohlo byť konkrétnejšie pokiaľ ide o informačné nástroje, ktoré sa môžu považovať za úspešné a ktoré nemôžu byť odporúčateľné.	- Informačná kampaň pre program SAPARD sa nerealizuje, nakoľko ju nahradila kampaň pre SOP P-RV. Rovnako sa pripravujú aktivity prostredníctvom komunikačného akčného plánu s cieľom informovať verejnosť o možnostiach čerpania finančných prostriedkov.

Odporúčania pre monitorovací systém:

Odporúčania hodnotiteľov	Hodnotenie odporúčaní	Nadväzujúce aktivity
1. Potrebne je, aby sa rozsah monitorovacích ukazovateľov, ktoré sú potrebné pre prebiehajúce riadenie vykonávania programu bol odsúhlasený monitorovacím výborom.	Ministerstvo pôdohospodárstva súhlasí s týmto odporúčaním a prijímá sa opatrenia v tomto ohľade týkajúce sa programu SAPARD ako aj programov po pristúpení. Monitorovacie ukazovatele do SOP PRV boli počas viacerých stretnutí konzultované s VUEPP, ako aj s PPA z cieľom zabezpečiť ich merateľnosť.	- monitorovacie ukazovatele pre povstupový program sú súčasťou PD k SOP PRV. PD bol MV schválený. - V prípade ich nerealizovateľnosti je možné ich MV zmeniť
2. Mala by sa definovať štruktúrovaná skupina hodnotiacich indikátorov, ktoré sú logicky spojené so štruktúrou cieľa a potrebami rozvoja.	Ministerstvo pôdohospodárstva súhlasí. Indikátory boli stavané na základe dosiahnutia hodnotenia stanovených cieľov v spolupráci s PPA, avšak neboli zbierané informácie o týchto ukazovateľoch počas programu SAPARD. Chýbajúce zozbierané monitorovacie dáta predstavujú významný poznatok získaný z programu SAPARD a boli prijaté opatrenia za účelom zaistenia nápravy v Pláne rozvoja vidieka a SOP PRV.	- Vypracované boli indikátory pre Sektorový operačný program na úrovni opatrení odrážajúc hierarchiu cieľa, takisto ako aj globálne indikátory na úrovni programu. Rovnaký proces sa uskutočnil pokiaľ ide o nový Plán rozvoja vidieka. - Vyvinutý bol nový softvérový program na zber dát.
3. Mali by sa stanoviť ciele pre všetky indikátory.	Ministerstvo pôdohospodárstva by chcelo predovšetkým zdôrazniť, že sa nemôžu kvantifikovať indikátory pokiaľ ide o stanovenie cieľov. Úlohy sú skôr spojené s hierarchiami cieľov, pričom ukazovateľ má byť nestranný a merateľný.	- Vykonalo sa pre nový Sektorový operačný program a Plán rozvoja vidieka. (merateľné ciele priorít programu sú stanovené v SOP P-RV v strategickej časti)
4. Monitorovací systém by mal zbierať a spracovávať informácie o napredovaní projektov v priebehu vykonávania.	Pokiaľ ide o SAPARD, nevykonávajú sa žiadne významné zmeny monitorovacieho systému, avšak skúsenosti PPA z monitorovania programu sú značné.	Vytvoril sa nový monitorovací systém ITMS pre príjem, spracovanie, monitorovanie, kontrolu ,ktorý sa doladuje
5. Mal by sa čo možno najskôr vytvoriť a inštalovať systém na základe informačnej technológie na sledovanie žiadostí a projektov, ktorý má schopnosť a flexibilitu reagovať na značný rozsah požiadaviek týkajúcich sa podávania správ.	MP SR súhlasí	RO pre CSF v spolupráci s RO prostredníctvom spoločnosti SIEMENS Vytvoril nový monitorovací systém ITMS . ktorý sa doladuje

6. Mali by sa čo možno najskôr revidovať požiadavky na vybavenie monitorovacieho oddelenia pracovníkmi.	Pracovníci RO pre SOP P-RV majú prístup do monitorovacieho systému ITMS. PPA má vytvorené samostatné oddelenie monitoringu.	- V PPA bol vytvorený samostatný odbor monitoringu pre program SAPARD, SOP a PRV.
---	---	---

Navrhované zmeny programu:

Odporúčania hodnotiteľov	Hodnotenie odporúčaní	Nadväzujúce aktivity
1. Potrebné je vyriešiť nezrovnalosti a ostatné slabé stránky týkajúce sa návrhu niektorých opatrení. Predovšetkým ide o kritéria oprávnenosti pre opatrenia 4a a 5, oprávnené výdavky v opatreniach 3 a 5, kvantifikáciu zdrojov pre opatrenie 1 a definíciu hodnotiacich ukazovateľov a úloh pre všetky opatrenia. Mohli by sa využiť skúsenosti RIARE a poznatky sociálnych partnerov na efektívnejšie oslovenie týchto slabých stránok.	Vynaložilo sa úsilie na zlepšenie opatrení počas vykonávania napr. zmena kritérií oprávnenosti, ukazovateľov a oprávnených výdavkov. Kvôli stavu programu SAPARD k formulárom opatrenia sa nepridávajú žiadne ďalšie zmeny. Ale pri plánovaní Sektorového operačného programu a Plánu rozvoja vidieka sa zohľadnili získané poznatky.	- Poskytovala sa pomoc z predchádzajúcich a prebiehajúcich projektov TA vrátane združeného projektu Phare pokiaľ ide o zaistenie zlučiteľných formulárov opatrenia pre nové programy. - Nevykonávajú sa žiadne ďalšie zmeny čo sa týka formulárov opatrenia SAPARD.
2. Program by mal presadzovať a podporovať prípravu stratégií opierajúcich sa o miestne oblasti vykonávanú ľuďmi, ktorí majú znalosti o danej oblasti za účelom určenia potrieb a možností a sietí na koordináciu zdrojov a udržania procesu riadenia zmeny. Tento programový dokument poznamenáva, že boli vytvorené niektoré miestne partnerstvá na mikroregionálnej úrovni na Slovensku a v prípade menšieho počtu skúšobných projektov boli schopné preukázať svoju schopnosť riadiť miestne iniciatívy rozvoja. To znamená, že podľa opatrenia 9 mala by byť k dispozícii podpora pre ďalší rozvoj miestnych stratégií.	Ministerstvo pôdohospodárstva si uvedomuje regionálne rozdiely, na ktoré poukázal hodnotiteľ, avšak tieto rozdiely boli iba stručne analyzované v strednodobom hodnotení a preto ministerstvo pôdohospodárstva iniciovalo štúdiu,, ktorá preskúma regionálne rozdiely vrátane mikroregiónov a možnosti rozvoja stratégií pre mikroregióny	Iniciovaná bola regionálna štúdia ministerstvom pôdohospodárstva - V rámci TA programu SAPARD sa iniciovalo výberové konanie pre vypracovanie socio-ekonomických stratégií rozvoja mikroregiónov. Projekt má za úlohu podporovať vznik miestnych akčných skupín a vyškolit' pracovníkov na pomoc v oblasti vypracovávanie projektov.
3. Riadiaci orgán by mal revidovať dôvody oneskorenia prípravy opatrení 6, 8 a 9, pretože EÚ neskoro predložila pokyny na vykonanie. Mali by tiež revidovať dôvody týkajúce sa oneskorenia opatrenia 7.	Medzi hlavný dôvod patrilo časové hľadisko a kapacitné možnosti agentúry SAPARD. Prioritou na začiatku implementácie programu boli ziskové opatrenia, ktoré sa dokončili ako prvé. Zahŕňali aj opatrenie č. 7, ale nakoľko toto zmenilo konečného príjemcu (premena na MP SR), proces bol prerušený a proces akreditácie opatrenia sa zastavil. Akreditácia teda prebehla až v druhom kole. Ministerstvo pôdohospodárstva rozhodlo ďalej sa nevenovať tomuto odporúčaniu z dôvodu nedostatku času, pretože program SAPARD sa má ukončiť.	- Nepodniknú sa žiadne aktivity

4. Riadiaci orgán a Agentúra SAPARD by mali využiť svoj vplyv na zlepšenie prístupu poľnohospodárov k úveru na spolufinancovanie investícií. Mali by zväžiť, či stále existujú nejaké realizovateľné kroky, ktoré by mohli presvedčiť obchodných veriteľov, aby boli priaznivejší. Uplatňuje sa to najmä na investície týkajúce sa diverzifikačných činností.	Ministerstvo pôdohospodárstva uznáva, že prístup k úveru môže byť prekážkou pre žiadateľov na vykonanie investícií.	- Nepodniknú sa žiadne aktivity. V rámci programu Sapard bola poskytnutá možnosť poskytnúť úvery poľnohospodárom v HVB banke, TatraBanke a Unibanke Na základe rokovaní medzi RO pre CSF, Úradom vlády SR a Asociáciou bánk SR, Riadiace orgány podpíšu s Asociáciou bánk SR príslušné zmluvy.
--	--	---